

Regeringsuppdrag om yrkesutbildning

I enlighet med regleringsbrev för Statens skolinspektion 2011 överlämnas härmed bifogade regeringsuppdrag.

I detta ärende har generaldirektör Ann-Marie Begler beslutat. Avdelningschef Carina Abreu har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschefen Anna Nyqvist och undervisningsrådet Per Ingvar de la Motte deltagit.

Stockholm 2012-02-22

Ann-Marie Begler

Uppdrag

Enligt regleringsbrevet för 2011 gäller följande: *Skolinspektionen ska redovisa sitt arbete med tillsyn över och kvalitetsgranskning av yrkesutbildning inom gymnasieskolan, inklusive lärlingsutbildning, och sådan lärlingsutbildning som är möjlig inom den kommunala vuxenutbildningen. Av redovisningen ska framgå hur myndigheten granskar den lärlingsutbildning som införs inom gymnasieskolan den 1 juli 2011 i enlighet med den nya skollagen (2010:800). Skolinspektionen ska samråda med Nationella lärlingskommittén (U 2008:09) i denna del av uppdraget. Vidare ska Skolinspektionen redovisa hur myndigheten inom ramen för sitt tillsyns- och kvalitetsgranskingsuppdrag granskar yrkesutbildningen i gymnasieskolan med avseende på såväl skolförlagt som arbetsplatsförlagt lärande. I denna del ska Skolinspektionen samråda med Statens skolverk och de nationella råden för yrkesprogrammen i syfte att identifiera de mest avgörande kvalitetsaspekterna vid sådan tillsyn och kvalitetsgranskning. Uppdraget ska redovisas i anslutning till årsredovisningen.*

Pågående utvecklingsarbete

Under 2011 har Skolinspektionen koncentrerat arbetet på att anpassa samtliga processer till den nya skollagen som trädde i kraft under året. Nya bedömningsunderlag har tagits fram för regelbunden tillsyn av gymnasieskolan, bedömningsunderlag som varit gällande från den 1 juli 2011. Dessa bedömningsunderlag är emellertid generella för såväl yrkesförberedande som studieförberedande program.

Under året har också kompetens byggts upp inom myndigheten, genom rekrytering och kompetensutveckling, för att skapa förutsättningar för att intensifiera arbetet med frågorna under 2012.

Inom processen för regelbunden tillsyn har sedan under året pågått ett förberedande arbete för att få till stånd separata bedömningsunderlag för de yrkesförberedande programmen. Speciellt fokus har i detta förberedande arbete ägnats åt lärlingsutbildningar på gymnasieskolan. Det förberedande arbetet har i huvudsak bestått i kontakter med personer som deltagit i Skolverkets arbete med kursplaner för gymnasieskolan samt med några branschorganisationer.

Arbetet har konkretiserats under hösten 2011, då ett projekt startats för att utveckla bedömningsunderlagen för yrkesutbildningarna på gymnasieskolan när det gäller att granska kommuners och skolors efterlevnad av styrdokument

samt kvaliteten på lärlingsutbildningen och även den arbetsplatsförlagda utbildningen (APL).

Dessa bedömningsunderlag kommer att utprovas i två kommuner våren 2012 från vecka 11. Projektet ska under våren och hösten 2012 testa metodernas ändamålsenlighet och relevans på 30 gymnasieskolor. Detta sker inom ramen för den pågående regelbundna tillsynen och i samverkan med kvalitetsgranskningsprojektet Lärlingsutbildning i gymnasieskolan. Efter detta ska en uppföljning av vårens erfarenheter med syfte att stadfästa metod för granskning av yrkesutbildningar samt innehållet i dessa granskningar.

Projektet för att utveckla bedömningsunderlagen löper parallellt med två kvalitetsgranskningar inom samma sfär och samarbete sker för att stärka utvecklingsarbetet. De tre projekten har en gemensam styrgrupp. Kvalitetsgranskningarna är: gymnasial lärlingsutbildning och APL inom lärlingsutbildning för vuxna. Frågeställningarna i det förstnämnda projektet är:

- Ser skolan till att samverkan genomförs med det lokala arbetslivet i samtliga delmoment av det arbetsplatsförlagda lärandet så att utbildningens kvalitet och likvärdighet säkerställs?
- Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?

I det andra projektet som gäller vuxenutbildning är frågeställningarna:

- Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen för vuxna med utgångspunkt i individens behov och erfarenheter?
- Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen för vuxna i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?

Nationella lärlingskommittén har bidragit i kvalitetssäkringen av projektdirektiv och litteraturöversikter till dessa bägge kvalitetsgranskningsprojekt.

Bägge kvalitetsgranskningarna har besöksperiod mellan april och oktober 2012 och kommer att publicera rapport under våren 2013. Under besöksperioden besöks både skolor, arbetsplatser och utbildningsanordnare.

När det gäller regelbunden tillsyn av vuxenutbildningen påbörjas arbetet med revidering av bedömningsunderlagen under våren 2012. Detta arbete ska vara klart 1 juli 2012.

Skolinspektionen kommer att ha mer att rapportera i februari 2013, baserat på ovanstående insatser.

Genomfört arbete 2011

Trots att det återstår mycket arbete under 2012 för att utveckla och implementera en modell för regelbunden tillsyn av yrkesutbildningen har en del insatser genomförts.

Ett exempel är den kvalitetsgranskning av gymnasieskolans yrkesförberedande utbildningars förmåga att ge relevanta yrkeskunskaper och förmåga att förbereda eleverna för yrkeslivet som genomfördes 2010 och publicerades i januari 2011.

Av granskningen framgår att kvaliteten på den arbetsplatsförlagda utbildningen (APU) i gymnasieskolans yrkesförberedande utbildningar är låg i flera av de granskade skolorna. Enbart var femte skola i granskningen klarar av att erbjuda APU med den kvalitet som krävs och det förekommer kvalitetsskillnader mellan olika program på en och samma skola. Lärare följer inte elevernas utveckling under APU:n i den utsträckning de borde. Kursplanerna används inte alltid då en del lärare uppger att "det är yrket som gäller" och att arbetsplatserna inte kan anpassa sig efter skolans kursplaner. På en stor del av skolorna sätts betyg på felaktiga grunder för den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen där fel saker ibland bedöms. Handledarna är betydelsefulla och vill ta större ansvar och ha tydligare instruktioner från skolorna om vad som förväntas av dem. Skolorna erbjuder handledarutbildningar, men uppger att de ofta får dåligt gensvar och få deltagare. Vid 34 av 39 skolor utvärderas inte APU:n och samverkan mellan skola och arbetsliv i tillräcklig utsträckning. Granskningen omfattade 39 gymnasieskolor.

Skolinspektionen har också genomfört kvalitetsgranskningar som baseras på yrkesprogram men som inte fokuserat APL/APU eller specifikt de yrkesinriktade delarna. Från 2011 finns samhällskunskap i gymnasieskolan (2011:3). Nedan sammanfattas kort de mest relevanta delarna ur den rapporten.

Undervisningen i de granskade skolorna utgår dock inte i tillräcklig utsträckning från programmålen då de organisatoriska förutsättningarna för samverkan mellan ämneslärare och karaktärsämneslärare är bristfällig. Rektorer är sällan pådrivande utan samverkan sker på enskilda lärares initiativ. Undervisningen utgår generellt från lärarnas insikt om elevernas förkunskaper och ambitioner vad gäller samhällskunskapsämnet. Undervisningen individanpassas

dock inte i samtliga skolor. I några skolor finns risk för att undervisningen inte stimulerar varje elev att utvecklas så långt som möjligt då undervisningen utgår från lärarens uppfattning att eleverna som grupp inte är särskilt intresserade av ämnet och är nöjda med att nå betyget Godkänt.

Skolinspektionen granskar också i sin regelbundna tillsyn yrkesutbildningen vid de skolor där sådan förekommer. I den s.k. koncerntillsyn som genomfördes under 2011 av Thorénggruppen AB:s skolor gjordes iakttagelser om den arbetsplatsförlagda delen av undervisningen. Skolinspektionen kunde där konstatera att den arbetsplatsförlagda delen av undervisningen hade, i sina olika delar brister avseende:

- Regelbunden kontakt mellan lärare och handledare, vilket är en förutsättning för avstämning och bedömning av elevernas kunskapsutveckling gentemot kursplanernas mål.
- Information till handledare om kursplanemål mm.
- Utbildning av handledare i lärlingsutbildning
- Upprättade av utbildningskontrakt samt dess innehåll